Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Голова приймальної комісії
проф. Безлюдний О.І.
_____
«2» 03 2020 р.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Українська мова і література з методиками навчання
ОС магістр
термін навчання 1 рік 4 місяці
Спеціальність 014.01 «Середня освіта. Українська мова і література»
Освітня програма Середня освіта (Українська мова і література. Літературне редагування) другого рівня вищої освіти (магістр)
(денна/заочна форма навчання)

Умань-2020

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Основною метою вступного екзамену з української мови і літератури та методик їх навчання, літературного редагування в педагогічному університеті є перевірка загальнотеоретичної філологічної підготовки вступників до магістратури.

Абітурієнт повинен **знати:**

– основні напрями дослідження звукової будови мови;

– особливості лексичної системи української мови;

– основні напрями дослідження граматичної будови мови;

– різновиди комбінаторних модифікацій;

– історичні та позиційні зміни голосних і приголосних звуків (фонем);

– лексико-семантичні розряди (групи) і структурно-семантичні типи лексичних та граматичних одиниць, принципи їх класифікації;

– диференційні ознаки різних типів мовних одиниць;

– історію становлення фонетики сучасної української мови, лексикології, фразеології, морфології, синтаксису, пунктуації;

– принципи і правила української орфографії та пунктуації;

– родові, видові та жанрові особливості художньої літератури;

– поняття: тема, ідея, конфлікт, композиція, сюжет твору; літературний образ, портрет;

– тропи: епітет, метафора, порівняння, гіпербола, метонімія, антитеза, рефрен, алегорія;

– твори української літератури, їх ідейно-тематичне спрямування, жанрову специфіку, композиційно-сюжетну структуру, систему образів;

– методи і прийоми успішного навчання рідної мови та української літератури у школі, гімназії, ліцеї, коледжі;

– чинні програми, підручники, психологічні основи і загальнодидактичні принципи навчання мови;

Абітурієнт повинен **вміти**:

– аналізувати мовні явища, систематизувати їх, робити висновки та

узагальнення;

– визначати різні види асиміляції, дисиміляції, чергування та аналізувати їх;

– встановлювати лексико-семантичні розряди (групи) і структурно-семантичні типи лексичних та граматичних одиниць та аналізувати їх;

– виділяти диференційні ознаки різних типів мовних одиниць;

– виконувати всі види мовних розборів слів, словосполучень, речень;

– обґрунтовувати різні типи орфограм та пунктограм;

– визначати родові, видові та жанрові особливості художньої літератури;

– характеризувати поняття: тема, ідея, конфлікт, композиція, сюжет твору; літературний образ, портрет;

– визначати тропи;

– характеризувати твори української літератури, визначати їх ідейно-тематичне спрямування, жанрову специфіку, композиційно-сюжетну структуру, систему образів;

– використовувати теоретичний матеріал на уроках рідної мови та української літератури;

– визначати та аналізувати методи і прийоми навчання рідної мови та української літератури;

– характеризувати навчально-методичну літературу;

– співвідносити теоретичні знання з практичними завданнями;

– використовувати мовний матеріал лінгвокраїнознавчого мінімуму із соціально-побутової, соціально-культурної та ділової сфери спілкування.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВТУПНИКІВ

Рівень		*Бали*	*Характеристика усних відповідей*
Не склав		0 – 99	Абітурієнт називає деякі поняття з української мови, за допомогою екзаменатора визначає поодинокі ознаки мовних одиниць. З української літератури називає деяких письменників та поетів.
Склав	Початковий	100	Абітурієнт виявляє поверхові знання навчальної програми; не вміє виділити теоретичний і фактичний матеріал; неправильно відповідає на запитання; допускає грубі порушення норми літературної мови.
		101 – 109	Абітурієнт виявляє поверхові знання навчальної програми; не вміє виділити теоретичний і фактичний матеріал; непослідовно і невпевнено відповідає на запитання; допускає грубі порушення норми літературної мови.
		110 – 119	Абітурієнт виявляє поверхові знання навчальної програми; не вміє виділити теоретичний і фактичний матеріал; непослідовно і невпевнено відповідає на запитання; допускає порушення норми літературної мови.
	Середній	120 – 129	Абітурієнт виявляє знання **і** розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає значні помилки у викладі матеріалу, які свідчать про недостатньо глибоке засвоєння теоретичних понять; володіє матеріалом на репродуктивному рівні, демонструє початкові вміння; допускає значні помилки в мовленнєвому оформленні.
	Середній	130 – 139	Абітурієнт виявляє знання **і** розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає значні помилки у викладі матеріалу, які свідчать про недостатньо глибоке засвоєння теоретичних понять; володіє матеріалом на репродуктивному рівні, демонструє початкові вміння; допускає помилки в мовленнєвому оформленні.
		140 – 149	Абітурієнт виявляє знання і розуміння

			основних положень з навчальної дисципліни, але допускає значні помилки у викладі матеріалу, які свідчать про недостатньо глибоке засвоєння теоретичних понять; володіє матеріалом на репродуктивному рівні, демонструє початкові вміння; допускає помилки в мовленнєвому оформленні. Абітурієнт частково розкриває питання при допомозі викладача.
	Достатній	150 – 159	Абітурієнт виявляє достатні знання **і** розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає деякі помилки, які сам виправляє; у відповіді є поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і незначні порушення норм літературної мови. Абітурієнт уміє зіставляти та узагальнювати засвоєний матеріал.
		160 – 169	Абітурієнт виявляє достатні знання **і** розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає деякі помилки, які сам виправляє; у відповіді є поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і незначні порушення норм літературної мови. Абітурієнт уміє зіставляти та узагальнювати засвоєний матеріал, робить власні висновки.
		170 – 179	Абітурієнт виявляє достатні знання **і** розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає деякі помилки, які сам виправляє; у відповіді є поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і незначні порушення норм літературної мови. Абітурієнт уміє зіставляти та узагальнювати засвоєний матеріал, робить власні висновки, виявляє частково евристичний інтерес.
	Високий	180 – 189	Абітурієнт ґрунтовно і повно викладає навчально-науковий матеріал, володіє методами дослідження, уміє виділити теоретичне і фактичне в матеріалі; виявляє повне розуміння матеріалу, обізнаний з теоретичними підходами **і** концепціями, логічно **і** послідовно обґрунтовує свої думки; глибоко розкриває суть питання, застосовує теоретичні знання для аналізу соціально-педагогічних явищ, наводить приклади соціально-педагогічних досліджень.

		190 – 199	Абітурієнт ґрунтовно і повно викладає навчально-науковий матеріал, володіє методами дослідження, уміє виділити теоретичне і фактичне в матеріалі; виявляє повне розуміння матеріалу, обізнаний з теоретичними підходами **і** концепціями, логічно і послідовно обґрунтовує свої думки; глибоко розкриває суть питання, застосовує теоретичні знання для аналізу соціально-педагогічних явищ, наводить приклади соціально-педагогічних досліджень та з власного соціально-педагогічного досвіду.
		200	Абітурієнт ґрунтовно, повно та послідовно викладає навчально-науковий матеріал, володіє методами дослідження, уміє виділити теоретичне і фактичне в матеріалі; виявляє повне розуміння матеріалу, обізнаний з теоретичними підходами **і** концепціями, логічно **і** послідовно обґрунтовує свої думки; глибоко розкриває суть питання, застосовує теоретичні знання для аналізу соціально-педагогічних явищ, наводить приклади соціально-педагогічних досліджень та з власного соціально-педагогічного досвіду.

СТРУКТУРА ОЦІНКИ

Питання екзаменаційного білета оцінюється за шкалою від 100 до 200 балів. Загальна оцінка за вступне випробування визначається як середнє арифметичне оцінок за кожне питання поділене на кількість питань екзаменаційного білету.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА

ВСТУП

Українська мова – національна мова українського народу.

Походження і розвиток мови української народності і нації. Українська мова серед інших слов’янських мов. Спільні й відмінні фонетичні, лексичні та граматичні ознаки.

Сучасна українська літературна мова.

Мовна норма та її соціальне значення.

Основні стилі сучасної української літературної мови.

Територіальні діалекти української мови.

ФОНЕТИКА І ФОНОЛОГІЯ

Предмет фонетики. Фонетичне членування мовного потоку. Склад як частина фразового такту. Український складоподіл. Наголос. Ознаки українського наголосу. Енклітики й проклітики. Загальна характеристика та класифікація мовних звуків. Голосні звуки сучасної української літературної мови. Артикуляційна класифікація голосних звуків. Зміни голосних звуків у потоці мовлення. Приголосні звуки. Артикуляційно-акустична характеристика приголосних звуків. Палаталізація приголосних звуків. Акомодація, асиміляція і дисиміляція приголосних у потоці мовлення. Спрощення в групах приголосних. Походження приголосних звуків. Фонетична транскрипція. Фонематична транскрипція.

ФОНОЛОГІЧНА СИСТЕМА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Поняття про фонему. Функції фонем. Фонеми і варіанти фонем. Головний вияв і варіанти голосних фонем. Головний вияв і варіанти приголосних фонем. Фонематична транскрипція. Чергування фонем. Найдавніші чергування голосних. Чергування |о| та |е| з |і|. Чергування |о| та |е| з фонемним нулем. Чергування |е| - |о| після шиплячих приголосних та після (і). Чергування голосних у звукосполученнях |ри|, |ли| – |ро|, |ло| – |р′і|, |л′і|. Чергування |і| - |й| та |у| -|в|. Чергування приголосних фонем. Чергування задньоязикових |к|, |х| і глоткового |г| із шиплячими |ч|, |ш|, |ж|. Чергування |к|, |х|, |г| із |ц′|, |с′|, |з′|. Чергування твердих і м’яких передньоязикових відповідників. Чергування приголосних передньоязикових зубних із шиплячими. Чергування однієї приголосної фонеми із звукосполученням приголосних.

ОРФОЕПІЯ

Поняття про орфоепію. Вимова голосних. Вимова приголосних.

Вимова звукосполучень приголосних. Уподібнювальна палаталізація передньоязикових приголосних у звукосполученнях. Вимова слів іншомовного

походження.

ГРАФІКА Й ОРФОГРАФІЯ

Звуки й букви.Співвідношення між буквами українською алфавіту і звуками української літературної мови. Особливості українського алфавіту у порівнянні з російським. Принципи українською правопису.Позначення на письмі змінених при словотворенні приголосних звуків. Подовження та подвоєння приголосних. Вживання м'якого знака й апострофа. Правопис слів іншомовного походження. Правопис прізвищ українського походження. Правопис складних слів. Правила переносу слів з рядка в рядок. Графічні скорочення.

ЛЕКСИКОЛОГІЯ

Предмет лексикології. Слово як одиниця мови. Значення слова і поняття. Багатозначність слів у сучасній українській мові. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Формування української лексики. Активна і пасивна лексика в сучасній українській мові. Склад української лексики з стилістичного погляду.

ФРАЗЕОЛОГІЯ

Предмет фразеології. Типи фразеологічних одиниць. Структурно-семантична характеристика фразеологізмів. Синтаксична роль фразеологізмів.

ЛЕКСИКОГРАФІЯ

Предмет лексикографії. Типи словників.

МОРФЕМНА СТРУКТУРА СЛОВА

Поняття морфеми. Корінь слова. Слова спільного кореня. Афікси. Типи афіксальних морфем. Словотворчі (деривативні) і граматичні афікси. Основа слова і закінчення (флексія). Зміни в морфемній будові слова.

СЛОВОТВІР

Об'єкт і завдання словотвору. Словотвірна структура слова в українській мові. Поняття твірної основи. Словотвірне значення слова. Способи словотвору. Словотвірний тип. Продуктивність словотвірного типу. Способи словотвору. Осново- і словоскладання. Абревіація. Морфологічно-синтаксичний спосіб словотвору. Лексико-синтаксичний спосіб словотвору. Лексико-семантичний спосіб словотвору.

Творення іменників.

Структура іменникових основ. Суфіксальний словотвір іменників. Префіксальний словотвір іменників. Префіксально-суфіксальний спосіб творення іменників. Іменники безафіксного творення (нульова флексія).

Словесний наголос в афіксальних утвореннях іменників.

Творення складних іменників. Творення складноскорочених іменників.

Творення прикметників

Способи творення. Суфіксальний спосіб. Префіксальний спосіб. Префіксально-суфіксальний спосіб. Творення складних прикметників. Перехід інших частин мови в прикметники.

Творення дієслів

Способи творення дієслів.

Творення прислівників.

Способи творення прислівників. Перехід інших частин мови у прислівники.

ГРАМАТИКА

Граматичне значення. Граматична форма. Граматична категорія.

Основні способи вираження граматичних значень слова в українській мові.

МОРФОЛОГІЯ

Предмет морфології. Основні поняття морфології. Частини мови і принципи виділення їх.

Іменник

Загальне значення іменника і його граматичні ознаки. Семантико-граматичні категорії іменника. Категорія збірності й одиничності. Категорія істот і неістот.

Гратичні категорії іменника.

Категорія роду. Категорія числа. Категорія відмінка. Основні значення відмінків.

Відмінювання іменників. Поділ іменників на відміни. Форми іменників першої відміни. Форми іменників другої відміни. Форми іменників третьої відміни. Форми іменників четвертої відміни. Відмінювання іменників множинної форми. Незмінювані іменники Субстантивація.

Прикметник

Значення прикметника, його граматичні ознаки. Розряди прикметників за значенням. Ступені порівняння якісних прикметників.

Відмінювання прикметників.

Повні й короткі прикметники. Тверда й м'яка група прикметників. Відмінкові форми прикметників. Ад'єктивація.

Числівник

Значення числівника і його граматичні ознаки. Розряди числівників за значенням і граматичними ознаками. Кількісні числівники. Порядкові числівники. Групи числівників за будовою. Відмінювання числівників.

Займенник

Значення займенників. Співвідношення займенників з іншими частинами мови. Групи займенників за значенням. Відмінювання займенників. Перехід займенників в інші частини мови. Вживання інших частин мови в ролі займенників (прономіналізація).

Дієслово

Значення і граматичні ознаки дієслова. Дві основи дієслова. Структурні класи дієслів. Категорія виду. Творення корелятивної видової пари. Перфективація. Імперфективація. Категорія перехідності(неперехідності). Категорія дієслівного стану. Категорія особи. Безособові дієслова. Категорія часу. Вживання часових форм. Категорія способу.

Дієприкметник . Загальне значення, морфологічні ознаки та синтаксична роль. Активні і пасивні дієприкметники, їх творення. Відмінювання дієприкметників. Правопис дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові дієслівні форми на -но, -то.

Дієприслівник. Загальне значення, морфологічні ознаки та синтаксична роль. Дієприслівники недоконаного і доконаного виду, їх творення. Правопис дієприслівників. Дієприслівниковий зворот.

Прислівник

Значення прислівника, його граматичні ознаки. Розряди прислівників за значенням. Морфологічний склад прислівників. Адвербіалізація. Правопис

прислівників.

Прийменник

Загальні відомості про прийменник. Вживання прийменників з відмінковими формами іменників та субстативованих слів. Групи прийменників за походженням і морфологічним складом.

Сполучннк

Сполучник як службова частина мови. Сполучники сурядності і підрядності. Морфологічний склад сполучників.

Частка

Загальне поняття про частки. Формотворчі і словотворчі частки. Модальні (фразові) частки. Правопис часток. Партикуляція.

Вигук

Загальне поняття про вигук. Групи вигуків за значенням. Звуконаслідування Інтер'єктивація.

СИНТАКСИС

Поняття про словосполучення. Типи словосполучень.

Речення

Поняття про речення. Ознаки речення. Зовнішньо-синтаксична структура речення. Основні ознаки речення. Класифікація речень за метою висловлення.

Просте речення

Внутрішньо-синтаксична структура речення. Двоскладні речення. Головні члени двоскладного речення. Другорядні члени речення.

Синтаксичне й актуальне членування речення

Односкладні речення. Неповні та еліптичні речення. Нечленовані конструкції (слова-речення).

Просте ускладнене речення

Поняття про просте ускладнене речення. Речення з однорідними членами. Речення з відокремленими членами. Речення з відокремленими означеннями. Відокремлені прикладки. Відокремлені обставини. Відокремлені додатки. Речення, ускладнені вставними і вставленими конструкціями. Звертання.

Складне речення

Складне речення як синтаксична одиниця. Поняття про складне речення.

Засоби поєднання частин складного речення. Основні типи складних речень.

Складносурядне речення. Засоби поєднання предикативних частин складносурядних речень. Класифікація складносурядних речень.

Складнопідрядне речення. Принципи класифікації складнопідрядних речень.

Структурно-семантичні типи складнопідрядних речень. Складнопідрядні речення нерозчленованої структури. Складнопідрядні речення з підрядними субстантивно-атрибутивними. Складнопідрядні речення з підрядними займенниково-співвідносними. Складнопідрядні речення з підрядними з'ясувальними. Складнопідрядні речення розчленованої структури. Складнопідрядні речення з підрядними часу. Складнопідрядні речення з підрядними умови. Складнопідрядні речення з підрядними мети. Складнопідрядні речення з підрядними причини. Складнопідрядні речення з підрядними місця. Складнопідрядні речення порівняльні. Складнопідрядні речення допустові. Складнопідрядні речення наслідкові. Складнопідрядні речення з підрядними супровідними. Безсполучникові складні речення. Складні безсполучникові речення з однотипними частинами. Складні безсполучникові речення з різнотипними частинами. Розділові знаки у безсполучниковому складному реченні.

Складні синтаксичні конструкції

Загальні відомості. Безсполучникові багатокомпонентні речення. Складносурядні багатокомпонентні речення. Складнопідрядні багатокомпонентні речення. Складні багатокомпонентні речення з різними типами зв'язку. Період.

Конструкції *з* чужим мовленням

Загальні відомості. Пряма мова. Непряма мова. Невласне пряма мова. Діалог. Цитата.

Складне синтаксичне ціле

Поняття про складне синтаксичне ціле. Засоби зв'язку між компонентами складного синтаксичного цілого. Структурні типи складних синтаксичних цілей.

Пунктуація

Принципи української пунктуації. Система розділових знаків.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Лінгвістичні основи навчання рідної мови. Основні аспекти навчання рідної мови. Комунікативне спрямування у навчанні рідної мови. Закономірності навчання рідної мови. Дидактичні основи навчання рідної мови. Формування мовленнєвих умінь і навичок учнів.

Зміст і організація навчання рідної мови у школах нового типу

Зміст і принципи побудови курсу «Рідна мова». Основні етапи вивчення рідної мови. Варіативність структури і змісту курсу "Рідна мова" в 5-9 і 10-11 класах. Поглиблений курс рідної мови. Факультативні та спеціальні курси рідної мови Особливості уроку рідної мови у школах нового типу. Вивчення програмового матеріалу з рідної мови укрупненими частинами.

Особливості засвоєння лінгвістичної теорії

Спадкоємність і перспективність у засвоєнні фонетики і графіки. Особливості засвоєння лексики. Особливості засвоєння фразеології. Основні поняття граматики. Особливості вивчення морфології. Особливості вивчення синтаксису. Навчання орфографії та пунктуації.

Словникова робота на уроках рідної мови

Лінгводидактичні основи рідної мови. Зміст і форми словникової роботи.

Робота над лексичними помилками. Словникові вправи.

Робота над зв'язним мовленням

Основні напрями і принципи роботи над зв'язним мовленням. Робота над текстом. Методика роботи над усним і писемним висловлюванням. Перекази. Учнівські твори. Шляхи попередження мовних і мовленнєвих помилок.

Основні напрями роботи з стилістики

Лінгвістичні основи методики стилістики. Функціонально-стилістичне спрямування у вивченні мовних явищ. Опрацювання стилів мовлення у 5-7 класах. Узагальнення і систематизація набутих знань із стилістики. Стилістичні уміння. Стилістичні вправи.

Удосконалення знань, умінь і навичок з мови у старших класах

Основні форми занять з мови у старших класах. Особливості уроків з рідної мови в 10-11 класах. Робота над мовою художніх творів.

Позакласна робота з рідної мови

Роль і місце позакласної роботи з рідної мови у школах нового типу. Зміст позакласної роботи. Система позакласної роботи.

Професійна підготовка студентів-філологів до роботи в школах різних типів

Проблема вдосконалення змісту курсу «Методики навчання української мови в середній школі». Роль лекційних занять у підготовці студентів-філологів до засвоєння теоретичних основ навчання мови в школах різних типів.

Формування у майбутніх учителів творчого, самостійного мислення на практичних заняттях спецкурсу.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Фольклор і фольклористика

Поняття фольклору, усна народна творчість, народна словесність, народнопоетична творчість, усна народнопоетична творчість. Фольклористика як наука, її галузі.

Усна народна творчість і професійна література. Спільне та відмінне між ними. Специфічні риси фольклору: колективність, народність, імпровізованість, варіантність, традиційність. Своєрідна форма виконання фольклорних творів. Образи. Філософія часу.

Проблеми періодизації фольклору, складність її вирішення. Основні періоди фольклору. Напрями і школи у фольклористиці.

Фольклорні жанри.

Давня українська література.

Проблеми періодизації літератури XI – XVIII ст. основні хронологічні, стильові, тематичні параметри літературного процесу.

Літописання. «Повість минулих літ». Своєрідність стилю.

Ораторська й учительська проза. Слово о «Законі і благодаті» митрополита Іларіона. «Повчання» Володимира Мономаха: жанровий зміст, вираження психологічного стану автора місце біографічних елементів у структурі твору.

Києво-Печерський патерик. Історія формування і функціонування тексту.

Література «орнаментального стилю» (Д. Чижевський) «Слово о полку Ігоревім». Історична основа тексту сюжету. Проблематика вивчення. Поетика «Слова…».

Основні тенденції XIV – XV ст.

Перше українське відродження (М. Грушевський) кінця XIII – початку XVII ст. Його літературні риси.

Полемічна література, її джерела. Основні полемічні твори та їх автори. Літературний портрет І. Вишенського.

Українське віршування кінця XVI – початку XVII ст.

Література бароко. Модифікація жанрів як результат взаємодії візантійської поетики з реформаційно-ренесансними ідеями. Вірші І.Величковського, поетика Ф. Прокоповича. Метафізична лірика Кирила-Транквіліона Ставровецького.

Козацькі літописи. Літописи Самовидця, Г. Граб'янки, С. Величка. Стильова поліфонія принципи творення образів історичних осіб.

Українська драма XVII – XVIII ст. Основні тематичні цикли. Роль Ф. Прокоповича у реформуванні барокової драми. Новаторський характер трагікомедії Феофана Прокоповича «Володимир» її місце у розвитку української історичної драми.

Творчість Г. Сковороди. Барокові ознаки «Саду божественних пісень». Перед романізація Сковороди.

Історія Русів – підсумок розвитку барокової історіографії. Образ української історії. Зв'язок з традицією.

Українська література XIX ст.

Поняття «нова українська література». Періодизація нової української літератури.

Основні закономірності першої половини XIX ст. Роль періодичних видань в організації літературного життя України.

Особливості жанрової моделі в українській літературі першої половини XIX ст. Концепція зображення людини. Фольклоризм як одна із визначальних ознак літератури, один із факторів оновлення її ідейно-історичного змісту.

Роль І.Котляревського в становленні нової української літератури. Бурлеск як стильова домінанта. Ідейно-естетичне переосмислення старої традиції в «Енеїді» Котляревського.

Українська байка 10-30-х років XIX ст. (П. Гулак-Артемовський, П. Білецький-Носенко, Л. Боровиковський, Є. Гребінка та ін.).

Синкретизм літературних напрямів течій і стилів в українській літературі до шевченківського періоду.

Сентиментально-преромантична стильова течія. Творчість Г. Квітки-Основ'яненка.

Романтичний тип творчості. Основні літературні та політичні гуртки романтичної орієнтації («Харківська школа романтиків», «Кирило-Мефодіївське братство», «Руська трійця»).

Основні тенденції розвитку романтизму в західноукраїнських землях. Альманах «Русалка Дністровая»: історія видання, зміст, суспільно-історичне та культурне значення книги.

Творчість Т. Шевченка – найважливіший етап у становленні нової української літератури. Центральне місце поезії Шевченка в українському літературному процесі 40-50-х років XIX ст., і її вплив на тогочасну і наступну поезію. Проблема періодизації творчості Шевченка. Шевченко як творець національної свідомості українського народу, «батько нації». Шевченко – основоположник української літературної мови. Соціальний пафос творчості Шевченка. Футурологічні мотиви в творчості Шевченка. Апофеоз жіночого начала в творчості Шевченка. Естетичний ідеал Шевченка. Синкретизм творчих напрямків у поезії митця. Стильове розмаїття. Новаторство Шевченка в галузі ритміки, строфіки, фоніки. Світове значення творчості Шевченка. Вплив Шевченка на українську та всі слов'янські літератури.

Ідейно-тематичні та жанрові пошуки української прози 50-60 рр. XIX ст.

Народні оповідання Марка Вовчка – нове явище в європейській літературі. Жанр героїко-романтичної повісті-казки у прозі Марка Вовчка. Особливості індивідуального стилю письменниці.

Роман «Люборацькі» А. Свидницького – перший український роман. Історія написання і видання твору, особливості жанру і композиції.

Творчість П. Куліша. Світоглядні позиції письменника та його літературно-видавнича діяльність. Жанрово-стильове багатство поезій П. Куліша. «Чорна рада» – перший історичний роман в українській літературі. Складність проблематики, особливості композиції.

Суспільно-політичні та літературно-естетичні погляди Ю. Федьковича. Основні мотиви лірики поета. Новаторство прози. Особливості стильової манери письменника.

Національний характер байок Л. Глібова. Жанрова своєрідність, актуальність тематики і проблематики. Особливості гумору й сатири.

Фольклорна основа балад С. Руданського. Громадські та інтимні мотиви лірики поета. Жанр гуморески («співомовки») у творчості С. Руданського.

Розширення тематичних та жанрово-стильових меж прози 70-80-х років XIX ст. Еволюція жанру повісті. Становлення соціально-психологічного роману.

Проблематика, композиційні особливості, поетика повістей І. Нечуя-Левицького. Особливості гумору, комізм ситуацій, індивідуальна своєрідність характерів. Історичні романи «Князь Єремія Вишневецький», «Гетьман Іван Виговський».

Природа людської душі у прозі Панаса Мирного. Романи «Хіба ревуть воли, як ясла повні» та «Повія»: історія створення, проблематика, особливості сюжету та композиції, система образів.

Жанрово-стильова різноманітність поезії Б. Грінченка. Світ дитини у малій прозі письменника. Сатиричні оповідання письменника.

70-90-ті роки – новий етап у розвитку української поезії. Жанрова своєрідність, епічність зображення, ритміко-інтонаційна багато вимірність.

Суспільно-політичні та естетичні погляди Я. Гоголева. Основні мотиви творчості поета.

І. Манжура – поет українського степу. Соціальні мотиви творчості поета. Віршована обробка фольклорних мотивів.

Еволюція світогляду та літературно-естетичних позицій П. Грабовського. Тема тяжкого становища трудового люду в поезіях митця.

Розвиток українського театру в 70-90-х роках. Розвиток жанрів соціально-побутової драми. Виникнення соціально-психологічної драми.

Новаторство поезії М. Старицького. Театральна діяльність М. Старицького. Тематика і проблематика «сільських» п'єс. Історичні драми Старицького.

І. Карпенко-Карий як реформатор української драми. Соціально-побутова драма «Бурлака» – нове явище в українській літературі. Актуальність проблематики. Психологізм соціально-побутової драми «Безталанна». «Драми стяжання»: жанр комедії у творчості І. Карпенко-Карого. Історична тематика у творчості драматурга.

Розвиток західноукраїнської прози 70-90-х років. Локальність «галицької» тематики, загальнолюдський характер, малої прози М. Павлика, С. Коваліва, Т. Бордуляка. Емігрантська тематика західноукраїнської прози.

Суспільно-політичні, філософські та естетичні погляди І. Франка. Збірка «З вершин і низин» як етапне явище української літератури. «Зів'яле листя» – вершина ліричної творчості письменника, концепція ліричного героя, філософія життя і смерті в ліричній драмі Франка. Проблематика і жанрова різноманітність поем І. Франка. Жанрово-тематична різноманітність прози письменника, робітнича тематика в малій прозі митця. Проблема інтелігенції і народу в романі «Перехресні стежки». Соціально-психологічна драма «Украдене щастя». Фольклорна основа твору, художня своєрідність і сценічність.

Українська література XX ст.

Література XX ст. – новий етап в історії українського письменства. Постання нового типу художньої свідомості, відповідного принципам само

тотожності таланту. Проблема періодизації української літератури ХХ ст.

Поєднання традицій та нових, модерністських, віянь в українській літературі. Онтологічні джерела українського модернізму: перехрестя європейської «філософії життя» та української «філософії серця». Проблема українського модернізму в критичні рецепції та літературознавчих дослідженнях (Я. Луцький, С. Євшан, С. Вороний).

Еволюція М. Коцюбинського від народництва до європейського типу світосприймання – від реалістичної школи ХІХ ст. до імпресіонізму. Сенсуалістична та емпірична основа стилю. Аналіз імпресіоністичних домінант прози М. Коцюбинського поряд з реалістичними та романтичними.

Творча постать В. Стефаника в контексті українського («Молода Муза») та польського («Молода Польща») модернізму. Своєрідність українського імпресіонізму на відміну від німецького. Стильові особливості новелістики В. Стефаника.

«Аристократизм духу» у творах О. Кобилянської. Зв’язок письменниці з рухом емансипанток. Образи жінок-інтелігенток у творах О. Кобилянської («Людина», «Царівна», «Valse melancolique», «Некультурна», «Ніоба»).

Проблема українського символізму в критичній рецепції та літературознавчих дослідженнях. Обстоювання естетичних засад символізму М. Вороним, молодомузівцями, часописом «Українська хата». Філософські підвалини появи поезій музичного світовідчуття. Поєднання здобутків народнопоетичної творчості, класичної літератури та новітньої модернової поезії у ліриці Миколи Вороного.

Вольові імперативи неоромантичної лірики Лесі Українки. Перехід поетеси від медитативної лірики до ліро-епосу та жанру драматичної поеми. Інтелектуальний пафос, філософська глибина світобачення в драматичних поемах «Одержима», «На полі крові», «В катакомбах». Міфологічна основа «Лісової пісні» Лесі Українки, її філософська ідея, екстраполяція етногенетичних джерел на свідомість людини початку ХХ століття.

Суперечлива постать В. Винниченка – письменника, політика та революціонера. Ілюзорні спроби поєднання комуністичної доктрини та

національної ідеї, обстоювання утопічної теорії «конкордизму». Проблема краси, естетичних потреб та волі до життя у ранній прозі Володимира Винниченка («Краса і сила», «Раб краси», «Голота» та ін.). Драматургія В. Винниченка. Експериментальний характер драм. Тематичне багатство. Інтелектуально-психологічна драма «Чорна Пантера і Білий Ведмідь». Проблематика, ідейне наповнення та система образів драми.

«Сонячні кларнети» Павла Тичини – підсумковий етап ідейно-естетичних пошуків української поезії початку ХХ століття. Поняття «кларнетизм», як визначення концентрації світотворчої енергії української душі. Синтез різних стильових тенденцій у першій збірці поета.

Загальна характеристика культурного піднесення в Україні періоду «розстріляного Відродження». Літературні угрупування 20-30 років. Літературна дискусія 1925-1928 років, порушення онтологічної проблеми: бути чи не бути українській літературі, українській культурі, українській нації.

Основні літературні організації 20-х років: «Аспис», «Плуг», «Гарт», «Молодняк», ВАПЛІТЕ, ВУСПП, Марс. Ліквідація літературних організацій і створення спілки письменників України.

Критичний струмінь у викривальній прозі Миколи Хвильового («Іван Іванович», «Повість про санаторій ну зону» та ін.). Порушення важливих проблем національно-культурного відродження України у «незакінченому» романі «Вальдшнепи» суголосних з дискусійними статтями письменника («Камо грядеши», «Апологети писаризму», «Україна чи Малоросія»).

Актуальність мовної проблематики в Україні, розкриття її в комедії Миколи Куліша «Мина Мазайло». Звернення автора до традицій світової драматургії («Буржуа-шляхтич» Мольєра).

Патріотична лірика В. Сосюри («Любіть Україну», «Солов’їні далі, солов’їні…»). Глибокий ліризм та щирість відчуттів, народність образотворення. Несправедлива критика вірша «Любіть Україну» в роки сталінщини.

Висока культура поетичного мовлення «неокласиків», уміння поєднати творчу традицію класики з модерними шуканнями. Творчість М. Рильського

20-х років (збірки «Під осінніми зорями», «Синя далечінь», «Крізь бурю й сніг», «Де сходяться дороги», «Гомін і відгомін»). Рух від романтичних візій до строгої «неокласичної» лірики. Філософська наснаженість творчості поета, широке використання класичних віршованих форм.

Репресії 1933-1937 років. Впровадження соціалістичного реалізму як єдиного методу літератури.

Пожвавлення літературного процесу в роки Другої світової війни.

Література Західної України та еміграції 30-40-х років.

Лірика Б.І. Антоновича. Трактування християнства та поганства як рівноправних еманацій єдиного Божественного єства, самоусвідомлення людини, як однієї з ланок біологічного космосу, подолання часу під час заглиблення поетичної уяви до праоснов буття у збірках «Три перстні», «Книга Лева», «Зелена Евангелія».

«Празька школа» – умовна назва літературного покоління емігрантів міжвоєнного двадцятиліття. Естетична концепція, сукупність мотивів, обстоювання потреби виховання національного чину при визнанні автономності мистецтва. Перегук творчої позиції «празької школи» з генерацією «розстріляного відродження».

Повстання на теренах Західної Німеччини мистецького Українського Руху (МУРу) як спроба зінтегрувати розпорошені сили письменства, що перебували в таборах Ді-Пі. Історичні причини виникнення та діяльності МУРу. Полеміки в середовищі МУРу про шляхи розвитку української літератури. Обґрунтування засад «Великої літератури» та «органічного національного стилю».

Строкатість і нерівномірність розвитку української літератури 60-80-х років.

Тяжіння Михайла Стельмаха до широких епічних полотен. Намагання художнього висвітлення трагічних подій в Україні у романах про сільське життя. Спроба поєднати ментальність українця з класовою ідеологією.

Проблеми історичної пам’яті народу, національного нігілізму та духовного зубожіння сучасника в романі Олеся Гончара «Собор».

«Історіографія» роману в долі письменника та в українській літературі. «Собор» як реальність і як художній символ.

Феномен «шістдесятництва» в українській літературі. Історична зумовленість цього явища. Вплив на формування свідомості «шістдесятників» реабілітації репресованої творчої інтелігенції, перекладів західноєвропейських та американської літератур.

«Неонародницька» концепція лірики Василя Симоненка, поєднання публіцистичного дискурсу з традиційною поетикою. Значення творчості митця в національному відродженні української культури. Загальнолюдські цінності в творчості поета.

Прорив нормативності «соцреалізму» Ліною Костенко: історичний роман у віршах «Маруся Чурай». Проблематика твору, його жанрова специфіка. Образна система «Марусі Чурай» в контексті світобачення поетеси.

Неореалістична основа малої прози Григора Тютюнника відображення драматичних колізій життя, відстоювання простої чесної людини в новелістиці Григора Тютюнника.

Український «химерний роман». Історичні джерела та еволюція «Химерної прози». Аналіз прозових творів цього жанру О. Ільченка, В.Земляка, Є. Гуцала (на вибір).

Трагічна доля Василя Стуса в контексті тоталітарного режиму. Концепція «естетики страждання» у філософських поглядах В. Стуса та в його творчості. Рух поета від експериментальних форм («Зимові дерева») до загострення іронії («Веселий цвинтар») та заглиблення в екзистенцій ну проблематику («Палімпсести»).

Трансформація притчевого модусу у прозі В. Шевчука. Міфологічні джерела роману «Дім на горі». Композиція, сюжет твору. Необароко вість і міфологічність образів.

Криза української літератури у 80-ті роки, спроби подолання її. Український неоавангардизм: специфіка угрупувань «Бу-Ба-Бу», «Пропала грамота», «ЛУГОСАД», «Червона фіра» та ін.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Своєрідність методики літератури, як науки, її складові частини і витоки розвитку. Зв'язок методики викладання літератури з іншими науками. Основні проблеми сучасної методики викладання літератури.

Зміст і структура шкільного курсу літератури. Аналіз чинних програм з української літератури.

Завдання літературної освіти. Значення і роль художньої літератури у вихованні національної самосвідомості учнів.

Динаміка естетичного розвитку учнів засобами літератури і робота над художнім словом.

Основні етапи літературного розвитку школярів. Особливості вивчення літератури в 5-8 та 9-11 класах.

Основні принципи викладання літератури. Методи, прийоми і засоби вивчення літератури. Проблемне викладання літератури. Проблемність як дидактична форма вивчення навчального матеріалу. Шляхи створення проблемних ситуацій. Специфіка та ефективність уроку літератури, його мотиваційне забезпечення, структура. Типи уроків української літератури. Проблема типології уроків.

Вступні уроки до вивчення курсу літературний окремих розділів.

Методика проведення уроків вивчення біографії письменника.

Система письмових робіт у різних класах. Методика проведення уроків написання письмових робіт з української літератури.

Семінарські заняття з літератури в старших класах та методика їх проведення.

Підсумкові заняття як завершальний етап вивчення твору чи творчості письменника. Методика проведення підсумкового уроку з української літератури. Особливості уроків позакласного читання та методика їх проведення. Особливості уроків літератури рідного краю та методика їх проведення. Нестандартні форми проведення уроків української літератури.

Методика проведення факультативних занять з української літератури.

Підготовка вчителя до уроку. Основні етапи роботи над художнім

твором. Читання програмних творів. Види читання залежно від жанру і обсягу твору, від вікових особливостей дітей.

Шляхи аналізу художнього твору на уроках літератури. Методологія і методика аналізу художнього твору. Методичні прийоми і форми роботи над образом-персонажем. Методика вивчення епічних творів. Особливості вивчення ліричних творів. Специфіка вивчення драматичних творів. Методика вивчення фольклору на уроках літератури в різних класах. Методика вивчення літературно-критичних праць. Формування в учнів теоретико-літературних понять. Наочність на уроках літератури.

З дисципліни «Редакторський аналіз»

1. Редакторський аналіз у професійній діяльності редактора. Організація процесу редакторського аналізу як виробничого для редактора. Умови успішного здійснення редакторського аналізу. Редакторський аналіз як мислительна діяльність редактора над твором.

2. Організація та зміст редакторського аналізу. Загальне поняття редакторського аналізу. Місце редакторського аналізу в процесу редагування. Предмет механізм редакторського аналізу тексту: предмет редакторської оцінки і редакторського аналізу тексту; основний механізм редакторської оцінки і редакторського аналізу тексту.

3. Редакторський аналіз газетно-журнальних, рекламних, інформаційних видань. Газетно-журнальні видання: фактаж, структура, манера викладу. Рекламні видання. Інформаційні видання.

4. Редакторський аналіз наукових, науково-популярних, довідкових видань. Наукові видання: ознайомчий аспект, структурний аспект, змістовий аспект. Науково-популярні видання: дизайн та оформлення, популяризація викладу матеріалу. Довідкові видання: розробка загальної концепції майбутнього довідкового видання.

5. Редакторський аналіз навчальних і художніх видань. Навчальні видання: специфіка типологічного ряду, загальна методика роботи редактора,

структурування змістової частини, забезпечення належного навчально-методичного рівня тексту, забезпечення взаємозв’язку текстового та ілюстративного матеріалу. Художні видання: типологія художніх творів та їх видань, редагування творів класичної літератури, редагування творів сучасних письменників.

6. Редакторський аналіз за допомогою комп’ютерних програм. «Революція» у теорії та практиці редагування. Редактор і комп’ютерні засоби контролю правопису. Редактор і автоматизована система оптичного розпізнання тексту та його переклад з іншої мови.

7. Текст як основний об'єкт редакторського аналізу. Основні риси й ознаки тексту. Особливості процесу виникнення тексту. Зафіксованість тексту як його основна ознака. Когерентність тексту. Місце редактора в комунікативному акті.

8. Психологічні засади роботи редактора над текстом. Праця редактора як співтворчість з автором. Мета втручання редактора в текст. Основна суперечність у тексті між індивідуальним і соціальним. Роль редактора в подоланні цієї суперечності. Ситуаційний контекст. Досягнення інформативної, емоційної та спонукальної адекватності розуміння тексту. Психологічні причини авторських помилок. Труднощі, які виникають під час «перекладу» з внутрішнього мовлення. Процес редакторської інтерпретації тексту. Психологічні закономірності, що є визначальними для глибокого авторського аналізу тексту. Мотивація в редакторській діяльності. Використання специфічних дій-навиків у редакторському аналізі.

9. Межі втручання редактора в текст. Чотири аспекти втручання редактора в авторський текст. Редакторське втручання в текст і порушення авторської манери викладу. Особливості визначення меж редакторського втручання в текст.

10. Види текстів та особливості їх редагування. Різні трактування поняття «вид тексту». Різні класифікації видів текстів. Особливості редагування різних видів текстів. Текст-розповідь і особливості його редагування. Текст-опис і специфіка його редагування. Особливості редагування тексту-роздуму.

11. Текст як цілісність та його окремі компоненти. Тема твору і предмет мовлення: дефініції теми твору. Предмет мовлення як діяльнісна категорія. Система понять «тема твору – предмет мовлення». Актуальність теми – як поняття соціально відносне. Тема і факт. Два обмеження у визначенні факту. Поділ змісту на факти, його основні критерії. Основні якісні характеристики фактів. Роль фактичного матеріалу в темоорганізації. Функції фактів. Авторські факти та факти-цитати. Композиція і тема: визначення композиції; архітектоніка матеріалу та питання культури вираження теми; рубрикація та заголовковий комплекс; абзацоподіл.

12. Техніка редакторського аналізу. Методика аналізу тематичної організації твору: методи тематичного аналізу: метод фразового членування твору, метод пофразового визначення тематичної системи твору, метод тематичного прогнозування (антиципації), метод рубрикації, метод тематичних зіставлень, метод моделювання тематичної структури. Методика інтерпретації актуальної теми: метод якісної оцінки теми; метод прогнозування читацьких реакцій. Методика аналізу розкриття теми: фактологічний аналіз; композиційно-архітектонічний аналіз.

13. Редакторський аналіз композиції рукопису. Робота редактора над композицією рукопису. Методика оцінювання композиції рукопису. Основні вимоги до композиції рукопису. Прийоми роботи редактора над композицією твору. Залежність композиції твору від жанру. Залежність композиції твору від засобу масової інформації. Залежність композиції твору від типу видання. Методика редакторської оцінки рубрикації. Текст і заголовок. Функції заголовка та типи його зв'язку з текстом. Типові змістово-структурні, жанрово-стильові та композиційні помилки.

14. Редакторський аналіз фактичного матеріалу. Основне завдання редактора. Загальні умови успішного аналізу. Оцінка відповідності фактів методологічним вимогам до них. Оцінка функціональних якостей, ілюструючих, інформаційних і конкретизуючих фактів. Причини фактичної неточності і недостовірності тексту. Прийоми перевірки точності і достовірності фактів. Оцінка цитат.

15. Логічні засади редакторського аналізу. Хід логічного аналізу і його головне завдання. Прийоми виявлення логічних зв'язків: виділення слів або розділових знаків, що виражають характер логічних зв'язків; співвіднесення суджень або понять, логічний зв'язок між якими словесно або пунктуаційно не виражений. Прийоми перевірки правильності логічних зв'язків.

16. Мовностилістичні особливості тексту та завдання редактора. Основні методичні вимоги до аналізу. Вироблення навичок аналізу тексту з логічного боку. Прийоми виправлення поширених помилок. Перевага роботи редактора, що володіє навичками стилістичного аналізу.

17. Методика правки тексту. Основні завдання правки. Найважливіші правила виправляння тексту. Види правки. Особливості й сфера використання правки-вичитування. Редакторська робота над текстами, які потребують правки-скорочення. Правка-доопрацювання – найпоширеніший вид редакційних виправлень у журналістських текстах. Правка-переробка як різновид творчості.

З дисципліни «Історія видавничої справи»

Студент повинен знати: основні історичні етапи та провідні осередки розвитку рукописного книготворення в світі і Україні; основні історичні етапи та провідні осередки розвитку друкарства в світі та Україні; визначні пам'ятки світової і української видавничої справи – рукописні та друковані книги, що найбільше вплинули на суспільну свідомість та цивілізаційний поступ людства; основні віхи та особливості діяльності визначних редакторів, друкарів, видавців; проблемно-тематичний репертуар книговидання, що найбільше був витребуваним серед читачів у різні історичні епохи; особливості матеріальної конструкції та змістової частини видань у ретроспективі; фундаментальні дослідження з історії видавничої справи зарубіжних та українських дослідників;

Студент повинен уміти: оперувати поняттями та термінами з історії видавничої справи у майбутній професійній діяльності; використовувати досвід

кращих попередників фаху в структуруванні та редагуванні сучасних видань; втілювати нереалізовані творчі напрацювання попередників у своїх реальних видавничих програмах; узагальнювати й оприлюднювати в своїй публікаторській діяльності найцікавіші пізнавальні й повчальні факти з історії видавничої справи; самостійно й результативно проводити бібліографічний пошук необхідних видань в бібліотечній та електронній базах даних.

1. Історія видавничої справи як професійно орієнтована дисципліна редакторсько-видавничого фаху. *Об'єкт і предмет вивчення дисципліни. Зв'язок зі спеціальними дисциплінами. Значення дисципліни для підготовки спеціалістів видавничої справи. Проблематика наукових досліджень. Діяльність дослідницьких центрів та дослідників історії видавничої справи України.*

2. Соціально-історичні передумови виникнення рукописання і книготворення в світі. Передумови виникнення письма і алфавіту в кожного народу. Соціальна, інформаційна та пізнавальна функція перших рукописних текстів. Первинні матеріали, на яких творилися тексти (камінь, глина, піраміди, дерев'яні дощечки, бамбукові пластини, шовк, папірус).

3. Світові осередки рукописання. Вплив перших рукописних книг на суспільну свідомість. Свята земля. Ассирія. Китай. Греція. Спалення книг світського характеру як прояви боротьби влади з інакодумство. Як Гус як символ інакодумства.

4. Українська рукописна книга дохристиянської доби. Проблеми періодизації рукописного книготворення в Україні. Писемні пам'ятки, створені на українських землях, зокрема протиукраїнський архів «Кам'яна могила», «Велесова книга», «руське» письмо» та «руські» переклади IX ст. Проблеми досліджень давніх писемних пам'яток.

5. Книгописання в давньоукраїнській державі після прийняття християнства. Провідні осередки рукописної справи в Україні: Десятинна церква, Софійський собор у Києві, Києво-Печерська лавра. Осередки книгописання на Чернігівщині, у Галичині, Волині, Карпатській Русі. Осередки

книго писання при монастирях. Творці та переписувачі книжок. Удосконалення техніки писання та самих текстів. Книжкові шедеври XI-XVI століть. Редакторсько-видавничий аспект творення «Реймського Євангелія», «Ізборника Святослава», «Псалтиря Київського», «Києво-Печерського патерика» та інших давньоукраїнських рукописних шедеврів.

6. Соціально-політичні передумови виникнення друкарства у світі. Передумови запровадження у видавничу практику рухомих літер. Печатки і штампи як предтечі друкарства. Метод набиття візерунків на тканині. Ксилографічний метод множення текстів та ілюстрацій на папері. Перші спроби створення рухомих літер. Доля друкарського винаходу. Лаврін Костер. Йоган Гутенберг: життя. Йоган Гутенберг: друки. Ствердження друкарства в Європі і світі як чинник кардинальних змін в організації редакційно-видавничої справи. Поширення друкарства в Європі. Відмінності технології друкарства на Заході і Сході. Противники друкарства. Значення друкарства: редакційно-видавничий аспект.

7. Структурування ранніх книжкових видань за змістом та художнім оформленням як елемент упорядницької праці видавців. Перемови. Післямови. Посвяти. Титульні сторінки. Покажчики. Повідомлення про помилки

8. Концепції витоків українського друкарства: науковий та ідеологічний аспекти. Передумови виникнення друкарства в Україні: запровадження у видавничу практику рухомих літер, печатки і штампи як предтечі друкарства, метод набиття візерунків на тканині, ксилографічний метод множення текстів та ілюстрацій на папері. Ствердження друкарства як чинника кардинальних змін в організації редакційно-видавничої справи та суспільному поступі в цілому. Концепції витоків українського друкарства: науковий та ідеологічний аспекти. Фіоль Швайпольт – перший друкар українських книжок.

9. Витоки, етапи становлення та розвитку друкарства на Галичині та Закарпатті. Історія виникнення та розвиток друкарства на українських землях Галичини та Закарпатті. Життєвий шлях Івана Федорова, Михайла Сльозки, Арсенія Желіборсього, Йосипа Шумлянського та інших видавців українських друків. Діяльність друкарні Львівського братства, Снятинської, Крилоської,

учнівської друкарень. Видавнича діяльність Грушівського монастиря. Суспільно-політичні обставини зародження друкарства на Волині. Видавнича діяльність Костянтина Острозького. Друки Острозької, Дерманської, Почаївської друкарень, інших осередків друкування. Особливості підготовки та творення «Острозької Біблії».

10. Українські друкарські шедеври XV-XVII століть: редакторсько-видавничий аспект. Житейські і професійні перипетії у Івана Федоровича в Острозі. Острізька та Дерманська друкарні. Почаївський осередок книгодруку. Кирило Ставровецький. Боротьба Почаївських друкарів за право друку. Боротьба католиків і православних за право володіти друкарнею. Значення Почаївської друкарні в історії української культури. Рохманівська, Четвертинська та Кременецька друкарні.

11. Видавнича діяльність Києво-Печерської та Чернігівської друкарень. Видавнича діяльність Києво-Печерської лаври. Спустошуючий слід лихоліть. Заснування друкарні: перекази, документальні свідчення. Єлисей Плетенецький. Папір і папірні для друкарні. Перші друки. Поширення лаврських видань. Руйнування справи печерських друкарів. Чернігівсько-сіверський друкарський осередок. Перша друкарня в Чернігові. Друкарня Лазара Барановича: новгород-сіверський період. Чернігівський період.

12. Видавнича та друкарства справа в Центральній та Східній частинах України у XVI-XVIII століттях. Зародження і побутування видавничої справи у Києві, Чернігові, на Поділлі та в інших центрально-східних регіонах України. Київські та регіональні друкарні. Видавнича діяльність Києво-Печерської та Чернігівської друкарень. Друкарство на Поділлі. Діяльність Єлисея Плетенецького, Захара Копистецького, Петра Могили, Спиридона Соболя, Лазаря Барановича та інших видавців. Поширення видань.

13. Видання в Україні книг Святого Письма: долі перекладів і видавців. Біблійні книги серед народів світу. Біблія як предмет книгознавчого аналізу. Біблійний текст як основа розвитку мови кожного народу. Ранні спроби перекладів і видань Біблій на українських землях. Острозька Біблія. Руські письмена в Херсонесі IX століття. Проект князя Костянтина Острозького.

Збирання різномовних рукописів та перекладачів. Московське перевидання українського книжкового шедевру. Доля острозьких Біблій. Видання Книги книг літературною мовою: долі перекладів і перекладачів та редакторів. Переклад Пилипа Морачевського. Спроби Маркіяна Шашкевича та Володимира Александрова. Переклад Пантелеймона Куліша. Переклад Івана Огієнка. Загроза знищення Огієнкового рукопису. Видання української Біблії лондонськими друкарями. Інші переклади й видання.

14. Цензура як чинник заборони українського друкованого слова в період існування Російської імперії. Причини виникнення цензури в Росії і специфіка її застосування до українського друку. Принципові відмінності в умовах розвитку раннього друкарства в Україні і Росії. Початок цензури українських друків. Посилення каральних функцій цензури. Специфіка застосування цензурного законодавства до українського друку. Українські видання до викриття Кирило-Мефодіївського братства. Цензурний терор після “справи братчиків”. Справа Каленика Шейковського. Українські граматики – російським алфавітом. Основні антиукраїнські цензурні циркуляри та їх вплив на друкарство. Валуєвський циркуляр 1863 року. Емський указ 1876 року. Цензура після Емського указу. Революція 1905 року і спроба скасування цензури українського друку. Царський маніфест від 17 жовтня 1905 року. Видавничий рух в умовах дії Валуєвського і Емського указів. Цензура видавничої справи як чинник заборони українства. “Тенденційно придуманий термін “Україна”. Особливо “крамольні” книги. Сторінки цензурних журналів як свідки нищення українства. Форми цензурних репресій проти українських видавців та редакторів.

15. Українськомовні видання періоду цензурних заборон і обмежень: доля друків та видавців. «Кобзар» видання М. Драгоманова у Женеві. «Кобзар» Т. Шевченка видання В. Доманицького. «Про українську мову і українську школу» М. Грушевського. «Історія України» М. Грушевського. «Українська муза» (упоряд. О. Коваленко). «Украинская жизнь» (упоряд. С. Петлюра).

16. Українські видавництва і видавничі осередки XIX - початку XX століть. Видавнича діяльність в Україні XIX – початку XX ст. Цензура в Росії

та специфіка її застосування до українського друку, зокрема, цензурні обмеження україномовних видань і переслідування видавців на прикладах «Кобзаря» (видання М. Драгоманова у Женеві), «Історії України» М. Грушевського, «Української музи» (упорядкування О. Коваленка), «Украинской жизни» (упорядкування С. Петлюри) та інших видань.

17. Видавничий рух доби визвольних змагань українського народу (1917-1923). Ситуація з українським друком напередодні Лютневої революції 1917 року. Відновлення цензури. Напівлегальне книговидання. Формування нової видавничої мережі. Політика українських урядів у видавничій справі.

18. Видавнича справа в Україні радянської доби: організаційний аспект. Руйнування кращих набутків минулого. Ревізія випущеної літератури. Знищення надрукованих та підготовлених до друку видань. Закриття чинних видавництв та експропріація друкарського обладнання. Творення нової книговидавничої системи. Становлення законодавчої бази. Державні органи щодо управління видавничою справою. Еволюція видавничої мережі радянського типу. Формування типології видавництв. Структура українського книговидання напередодні розвалу Радянського Союзу.

19. Видавнича справа та редагування в сучасній Україні.

З дисципліни «Літературне редагування»

1. Предмет і завдання курсу. *Предмет, структура, завдання курсу «Літературне редагування».* Характеристика інформаційних джерел дисципліни, методичні рекомендації до самостійної роботи. *Об'єкт і предмет літературного редагування.* Завдання літературного редагування в ЗМІ. Розмаїття визначень. Літературне редагування як професійна діяльність, спрямована на аналіз і вдосконалення мовного твору у зв'язку з підготовкою його до друку. *Літературне редагування в системі інших видів редакторської діяльності.* Технічне редагування як робота над вторинними архітектонічними елементами матеріалу. Художнє редагування як робота над художнім

оформленням матеріалу. Характерні особливості літературного редагування у порівнянні з технічним і художнім редагуванням. *Літературний редактор* як фахівець у сфері підготовки тексту до друку. Найважливіші аспекти роботи редактора над текстом: редакторський аналіз і практична реалізація його висновків.

2. Норми редагування. *Норма* як сукупність загальновизнаних правил. Норми редагування як множинність простих і складних норм, установлених науками, з якими взаємодіє редагування (логіка, лінгвістика, психолінгвістика тощо). Загальні норми (постулати) редагування повідомлень: нова для реципієнта інформація, визначена модальність, адаптація до місця, часу і ситуації сприйняття, адаптація до тезаурусу реципієнта. *Розмаїття класифікацій норм:* за формою (граничні значення; константи (літерні, цифрові); списки; шаблони; структури (моделі); положення); за змістом (лінгвістичні, психолінгвістичні, логічні, наукові, композиційні, видавничі, юридичні, політичні, поліграфічні, етичні, естетичні). Зафіксовані і незафіксовані (“видавничий фольклор”) норми. Об’єктивні і суб’єктивні норми. Види зафіксованих об’єктивних норм: настроювані, ненастроювані. Загальні і галузеві норми. Встановлені і невстановлені норми.

3. Методи літературного редагування. *Метод редагування* як послідовність процедур, що дає змогу відшукувати в окремих компонентах повідомлення відхилення від норм та виправляти їх. Різновиди методів: методи контролю, методи виправлення. *Класифікація методів контролю:* параметричні, спискові, шаблонні, структурні, аналітичні, когнітивні, положеннєві, компаративні, спеціальні. Сутність параметричних методів. Особливості використання спискових методів. Специфіка шаблонних методів, види шаблону. Характеристика структурних методів, вимоги до редактора, який їх використовує. Сутність аналітичних методів, використання логічних і математичних обчислень, основні математичні методи контролю повідомлень: арифметичних підрахунків, функціональних залежностей, ранжування даних. Когнітивні методи як контроль значення повідомлень; класифікація когнітивних методів: за уявою, за тезаурусом, екстрагування. Специфіка

положеннєвих методів редагування. Компаративні методи як контроль тотожності компонентів повідомлення. Особливості використання спеціальних методів. *Послідовність операцій контролю* як умова ефективної роботи редактора. Вимоги до послідовності операцій контролю: мінімізація ступеня редагованості повідомлення, усунення можливості повторного виправлення фрагментів тексту. Особливості опрацювання компоненту повідомлення. *Класифікація методів виправлення*. Розмаїття класифікацій. Радянська типологія методів виправлення, її недоліки. Типологія виправлень з позицій варіантності: однозначні, неоднозначні, багатозначні. Сучасна класифікація методів виправлення повідомлень: формалізовані (переставлення, видалення, заміна, вставлення, спеціальні виправлення), неформалізовані (творчі) (скорочення, опрацювання, перероблення). Сутність методу переставлення. Особливості методу видалення помилок у повідомленні. Специфіка методу заміни, його негативні наслідки. Характеристика вставлення: негативні і позитивні аспекти методу. Особливості використання і різновиди спеціальних методів. Сутність і техніка скорочення повідомлень. Умови використання методу опрацювання. Характеристика методу перероблення, його негативні наслідки. *Послідовність операцій виправлення*. Переваги, недоліки і ступінь бажаності застосування методів виправлення.

4. Коректура. *Коректура* як процес приведення копії повідомлення до відповідності з його оригіналом. Сплутування процесів коректури і редагування у видавничому процесі, їх відмінність. Завдання коректора: звіряння тексту набору з текстом оригіналу; виправлення орфографічних і пунктуаційних помилок, пропущених при зчитуванні і вичитуванні; видалення порушень технічних правил набору і верстки. Залежність процесу коректури від технології видавничого процесу (класичного і комп’ютерного). *Різновиди коректури:* за контролем інформації: повна (контроль ідентичності основної і службової інформації) і часткова (контроль ідентичності лише основної інформації), за суб’єктом виконання: видавнича (авторська, редакторська, коректорська), типографська. Звіряння як різновид коректури, що передбачає перевірку коректорських виправлень у звірочних аркушах. Види звіряння:

порядкове, наскрізне, внутрішнє. Методи коректури: з підчитувачем, без підчитувача. Ефективність коректури: паралельна коректура, специфікація коректури. *Коректурні знаки* як спеціально утворена для видавничої справи і прийнята на державному рівні множина знаків, що використовується для фіксації місця розташування помилок і завдання методу їх виправлення. Види коректурних знаків: знаки для текстової частини оригіналу, знаки для ілюстраційної частини оригіналу. Різновиди знаків для текстової частини: заміни, вставлення, видалення, переставлення, виправлення пробільних елементів, виправлення шрифтових виділень, виправлення технічного набору тексту, відміни зробленого виправлення. Різновиди знаків для ілюстраційної частини оригіналу: зміни насиченості кольору на заданий відсоток; зміни негативу на позитив і навпаки, зміни контрастності, вирівнювання нечітких контурів, видалення окремих деталей ілюстрації, повернення ілюстрації або її деталей на вказаний кут, перетворення прямого зображення на дзеркальне і навпаки, зміни розмірів ілюстрації чи її деталей, внесення змін по всій ілюстрації. *Загальні правила застосування коректурних знаків:* поле, на яке виносять коректурні знаки; виправлення при пропуску тексту, що перевищує три рядки набору; оформлення вставлень, що перевищують рядок набору; порядок розташування на полі коректурних знаків (при виносі тільки на праве поле, при виносі на обидва поля); направлення прапорця коректурного знаку; повторення однакових знаків для виправлення різних помилок; використання «віжків»; перекреслення тексту, що потребує видалення.

5. Методика і технологія правки. *Правка* як практична реалізація висновків редакторського аналізу, що передбачає внесення змін до тексту. Основні завдання правки: усунення огріхів, виявлених під час редакторського аналізу і не виправлених під час авторського доопрацювання; досягнення виразності і ясності формулювань; перевірка фактичного матеріалу; усунення хиб структури, мови і стилю; ідейне збагачення твору. Основні правила виправлення тексту: доречність, одноступеневість, зрозумілість, компактність. *Різновиди правки:* за ступенем і характером змін у тексті (правка-скорочення, правка-обробка (правка-доопрацювання), правка-переробка, правка-

вичитування), за суб'єктом виконання (авторська, редакторська, коректорська). Правка-скорочення як спосіб досягнення стислості викладу без втрат для змісту. Чинники, що викликають правку-скорочення: нестача місця на шпальті, недоліки літературної форми твору, перевищення договірного обсягу матеріалу, невідповідність матеріалу його жанру, причини кон'юнктурного характеру. Типологія скорочень: змістових блоків, внутрішньотекстові. Способи правки-скорочення: посилання, умовні скорочення, абревіатури, скорочення абзаців, використання шрифтів дрібнішого кеглю. Правка-обробка (правка-доопрацювання) як найбільш поширений різновид редакторської роботи. Розмаїття операцій правки-обробки: скорочення, дописування, усунення логічних помилок і композиційних недоліків, удосконалення мовностилістичних засобів, зміна заголовків тощо. Правка-переробка як різновид творчості, що передбачає кардинальну зміну первісного авторського варіанту тексту. Причини правки-переробки: погане стилістичне оформлення матеріалу, жанр не відповідає темі, надмірна кількість логічних помилок, тема не розкрита. Техніка правки-переробки, обережність в її застосуванні. Правка-вичитування як читання тексту "наскрізь". Різновиди правки-вичитування: редакторська, коректорська. Загальна методика вичитування. Аспекти попередньої роботи над рукописом: з'ясування незрозумілих літер, цифр і знаків, повторюваних знаків, що потребують одноманітного оформлення, особливостей орфографії та пунктуації, авторського стилю і манери викладу. Методичні прийоми вичитування: одночасність сприйняття змісту тексту і типових повторюваних операцій; вертикальний контроль (контроль за відхиленнями в оформленні однотипних елементів); двоступеневе вичитування. Специфікація вичитування. *Компенсаційна коректурна правка* як спосіб збереження необхідного обсягу тексту. Види компенсаційної правки: правка при вставленні додаткового тексту, правка при видаленні тексту або незаповнених місць полоси. Основні прийоми компенсації при вставленні додаткового тексту: видалення тексту, без якого можна обійтися; зменшення до мінімуму міжслівних пробілів; зменшення міжлітерних просвітів під час фотонабору; вгонка коротких кінцевих рядків (її різновиди); об'єднання двох

або декількох абзаців (за умови, що кількість знаків у кінцевих рядках менша, ніж місткість рядка даного формату); видалення міжрядкових пробілів шляхом заміни кількох заголовків врозріз тексту заголовками у підбір з текстом. Основні прийоми компенсації при видаленні тексту або незаповнених місць полоси: вставлення нового тексту замість видаленого (коли видалення призводить до необхідності набирати багато рядків); збільшення міжслівних пробілів до гранично припустимого розміру у виправленому і сусідньому (сусідніх) рядків; вигонка повних кінцевих рядків, коли через видалення або технічні умови кількість рядків на полосі менша за норму; розподіл абзацу на декілька; виведення частини тексту у виноску; введення додаткового ступеня рубрикації.

6. Робота редактора з фактологічним матеріалом. *Факт у структурі тексту.* Факт як відображення у свідомості дійсності різного рівня узагальнення і предметного змісту. Якісні характеристики фактів: правдивість, типовість, соціально-політична значимість, ідейність, точність, доречність. Поняття обсягу фактажу. Класифікація фактів: за функцією (вхідні, деталізуючі, вихідні, посилкові); за джерелом використання (авторські, факти-цитати). Види деталізуючих фактів: аргументативні та ілюстративні. *Фактологічний матеріал* як сукупність опорних елементів тексту - поняття і предметних відносин. Різниця між фактом і фактологічним матеріалом. Завдання редактора при роботі з фактологічним матеріалом: з'ясування якості фактологічного матеріалу, встановлення правильності і точності відомостей. *Логіка тематичного відбору фактів,* її залежність від редакційного (виробничого) і комунікативного завдань. Порушення логіки відбору фактів: надмірність інформації, змішування соціально важливих фактів з випадковими, замовчування фактів. *Способи перевірки точності і достовірності фактологічного матеріалу.* Перевірка джерел фактів і фактів за джерелами: звіряння з авторитетним джерелом, офіційне підтвердження. Внутрішньотекстова перевірка: конкретизація; співвіднесення фактів (фактів у тексті і фактів, добре відомих редактору; фактів у тексті, пов'язаних за змістом; повторюваних фактів; фактів, пов'язаних з посиланнями); підрахунки;

перебудова низки фактів за іншим принципом; зіставлення даних із закономірністю їх зміни; осмислення термінів; прийоми, що застерігають від недоліків прискореного читання; комбінація прийомів перевірки. Причини фактичної неточності і недостовірності тексту, робота редактора з фактичними помилками повідомлення.

7. Особливості роботи редактора з темою матеріалу. *Розмаїття визначень теми твору*. Текстологічний погляд: тема як відображення у творі актуального факту дійсності, що є основою змісту твору. Діяльнісний погляд: тема як система фактів, вибір яких зумовлений сферою потреб і мотивів автора і читача, метою висловлювання і сприймання, мовною ситуацією. Психологічний погляд: тема як понятійна система, що формується на етапі виникнення задуму автора чи розуміння твору. Формальний погляд: тема як денотатна система і структура твору, де вибір кожної мовної одиниці семантично зумовлений. *Класифікація тем:* за ступенем важливості (початкова, похідна, вихідна), за кількісним виявом (основна, побічна), за суб'єктом виділення з твору (авторська, читацька). Типологія похідних тем: категоріально-понятійні, побічно-асоціативні. Різновиди категоріально-понятійної теми: макротема і підтема (субтема). Різновиди побічно-асоціативної теми: суміжні, ланцюгові, паралельні. *Тематичне відхилення* як наслідок побічної асоціації читача. Різновиди тематичних відхилень: контрольовані, неконтрольовані, експліцитні (явні), неекспліцитні. Неконтрольовані тематичні відхилення як основа неоднорідних тематичних структур. *Тематична організація твору:* однотемна і багатотемна. Тематично однорідна (тематично цілісна) і тематично неоднорідна (тематично розірвана) структури твору. Тематично аморфна структура як різновид тематично неоднорідної текстової структури. Зв'язки в тематично однорідній структурі: основний, субтематичний, макротематичний. Зв'язки в тематично неоднорідній структурі: асоціативний формальний, асоціативний змістовий. Різновиди асоціативно-змістового зв'язку: ситуативний, предикативний.

8. Робота редактора з композицією тексту. *Композиція* як системно-структурна організація твору. Характеристика компонентів композиції:

композиційні одиниці, композиційні зв'язки. Класифікація композиційних зв'язків: за формою (послідовність, підпорядкованість, незалежність, перехрещення), за семантичним наповненням (часові, причиново-наслідкові, класифікаційні). *Композиційна структура* як сукупність композиційних одиниць, об'єднаних композиційними зв'язками. Види композиційної структури: оповідна, описова, наукова, діалогічна, ієрархічна, архівна, циклічна, вкладена, гіпертекстова, комбінована. Одномірна і двомірна структури композиції. Типологія оповідної композиції: пряма хронологічна, зворотна хронологічна, одночасова багатосюжетна («паралельна»), багаточасова, змішана хронологічна. Специфіка описової композиції, її відмінність від оповідної; типи описів: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний. Залежність наукової композиційної структури від будови доведення; сутність і структура доведення: теза, база, сукупність аргументів; форми наукової композиції: індуктивна, дедуктивна, індуктивно-дедуктивна. Особливості діалогової композиції. Показники ієрархічної композиції. Специфіка використання архівної композиції. Характеристика циклічної композиції. Обмеження вкладеної композиції. Гіпертекстова композиція як панівний тип Інтернет-повідомлень. *Основні типи композиційних шаблонів:* триблочний, «перевернута піраміда», інтерв'ю, алфавітний, дипломатичний, наказу, реферативний, енциклопедичний, дисертаційний. *Особливості застосування методів контролю*. Положеннєві, шаблонні, структурні методи як основні методи контролю композиції. Контроль різних за обсягом повідомлень. *Логічність композиції як редакційна умова*. Логічні правила ділення поняття як засіб перевірки логічності композиції: обґрунтованості ділення, співрозмірності, взаємовиключення, безперервності ділення. *Рубрикація* як контроль повідомлень великого обсягу. Робочий зміст повідомлення. Дрібність рубрикації. Ступені рубрикації. Підпорядкованість рубрик. Різновиди рубрик та їх вибір. Нумерація рубрик. Зміст і словесна форма рубрик.

9. Особливості редагування текстів різних видів та жанрів. Різні трактування поняття «вид тексту». Різні класифікації видів текстів. Особливості

редагування різних видів текстів. Текст-розповідь і особливості його редагування. Текст-опис і специфіка його редагування. Особливості редагування тексту-роздуму. Специфіка редагування тексту-визначення. Різновиди журналістських текстів за їх жанрово- та структурно-стилістичними особливостями (класифікація А.М.Васильєвої).

10. Особливості роботи редактора з мовою і стилем твору. *Полістилізм мови ЗМІ.* Особливості формування «газетних термінів». *Основні методичні вимоги до аналізу мови і стилю твору:* визначення загальних і специфічних особливостей мови і стилю тексту; уникнення суб'єктивності у стилістичних оцінках, виправленнях і зауваженнях (причини суб'єктивності); обережність у використанні правил і рекомендацій нормативної стилістики; знання прийомів аналізу, що допомагають помічати і видаляти типові нормативно-стилістичні помилки. *Прийоми видалення типових нормативно-стилістичних помилок.* Співвіднесення між собою синтаксично залежних слів: співвіднесення членів речення, що вимагають узгодження; співвіднесення керуючого слова з кожним керованим словом або кожного з кількох керуючих з одним керованим; схематизація синтаксичних зв'язків. Встановлення варіантів синтаксичних залежностей: співвіднесення слів *який, котрий, що* у підрядному реченні з усіма співвіднесеними словами у головному; варіація залежностей між складними однорідними членами речення і загальним словом; співвіднесення прийменника з наступними словами і словосполученнями, якими він керує; варіація словосполучень, що змінюють зміст тексту. Заміна займенника словами, які він може заміщати. Виділення і пов'язування однакових, однокореневих і протилежних за змістом слів. Виділення логічно акцентуючих слів. Виявлення зайвих слів: визначення змістового і стилістичного навантаження, виділення типових словесних надлишків (характеристика основних груп зайвих слів); співвіднесення за змістом тексту, що читається, з прочитаним текстом. Виділення ознак, притаманних канцелярському стилю: виділення розщеплених присудків і протиставлення їм форм з повнозначним дієсловом-присудком; виділення віддієслівних іменників для зіставлення з рівнозначними дієслівними формами; виділення дієслова *є* для зіставлення з

більш конкретними і точними дієсловами або з бездієслівними конструкціями; виділення слів *питання, проблема, момент, задача*; виділення канцелярських штампів.

11. Помилки у повідомленнях засобів масової інформації. *Помилка як об'єктивне відхилення від норми.* Значущі і незначущі помилки. Загальна класифікація помилок: інформаційні, модальні, фактичні, темпоральні, локальні, ситуативні, семіотичні, тезаурусні, сприйняттєві, атенційні, копіювальні (спотворення). Сутність і різновиди інформаційних помилок: у контекстній, у реципієнтській, у суспільній інформації, помилки, пов'язані з кількістю інформації в інформаційній одиниці повідомлення. Характеристика модальних помилок, фактичні помилки як різновид модальних. Специфіка темпоральних, локальних і ситуативних помилок. Різновиди семіотичних помилок: кодувальні, відображальні, значеннєві. Особливості тезаурусних і сприйняттєвих помилок. Атенційні помилки як наслідок порушення контактної функції мови. Поняття копіювальної помилки (спотворення), типи спотворень (внутрішньолексемні, полілексемні). Джерела і причини виникнення спотворень, основні види спотворень (пропуски, вставлення, заміни, перестановки), частота їх виникнення. *Типологія журналістських помилок:* пов'язані з особливостями творчого процесу в ЗМІ; мовностилістичні. Типологія типових помилок, пов'язаних з особливостями творчого процесу: макро- і мікроструктурні; психологічні; інтерв'ювання; змістово-структурні, жанрово-стильові, композиційні; логічні; фактичні. Типологія мовностилістичних помилок у журналістському тексті: орфографічні, орфоепічні; акцентуаційні; пунктуаційні; помилки у мовностилістичному використанні лексичних, фразеологічних, морфологічних, синтаксичних засобів. *Межі усунення помилок.* Основний парадокс теорії літературного редагування. Ступінь редагованості повідомлення як визначення якості авторського тексту.

12. Особливості роботи редактора зі зверстаним текстом. *Верстання* як оптимальне розкладання прямокутних зображувальних елементів на прямокутній площині друкарської форми чи аркуша паперу. Види верстання:

макетне (газетно-журнальні видання), безмакетне (книжково-журнальні видання). Норми верстання: загальні, для безмакетного верстання, для макетного верстання. Характеристика загальних норм верстання. Особливості норм безмакетного і макетного верстання. *Робота редактора із зверстаним текстом*. Елементи тексту, що потребують особливого контролю у зверстаному тексті: переноси, виділення, “висячі” рядки, пробільні елементи. Технічні правила переносів тексту. Норми для контролю текстових виділень: види виділень, прийоми виділень, загальні вимоги до використання прийомів виділення.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бевзенко, С. П. Сучасна українська мова: синтаксис / С. П. Бевзенко, Л. П. Литвин, Г. Семеренко. – К. : Вища школа, 2005. – 267 с.
2. Білоус, П. В. Українська література XI – XVIII століття / П. В. Білоус. – К. : Академія, 2010. – 357 с.
3. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис; Підручник. – К.: Либідь, 1993. –368 с.
4. Глазова О. П. Рідна мова : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. П. Глазова, Ю. Б. Кузнецов ; наук. ред. І. Вихованець. – К. : Зодіак-ЕКО, 2010. – 224 с. : іл.
5. Заболотний О. В. Рідна мова : підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. В. Заболотний. – К. : Генеза, 2008. – 240 с.
6. Історія української літератури : кінець XIX – поч. XX ст. : в 2 кн. / за ред. О. Д. Гнідан. – К. : Либідь, 2005. – Кн. 1. – 624 с.
7. Історія української літератури : кінець XIX – поч. XX ст. : в 2 кн. / за ред. О. Д. Гнідан. – К. : Либідь, 2006. – Кн. 2. – 496 с.
8. Єрмоленко С. Я., Сичов В. Т. Українська мова: Підруч. для 9-го кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Грамота, 2009. – 304 с.
9. Єрмоленко С. Я., Сичов В. Т. Українська мова: Підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. (академічний рівень). – К.: Грамота, 2010. – 304 с.
10. Козачук Г. О. Українська мова: Практикум: Навч. посіб. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: Вища шк., 2008. – 414 с.
11. Плющ М. Я. Граматика української мови: морфеміка, словотвір, морфологія / М. Я. Плющ. – К. : Слово, 2010. – 327 с.
12. Програми для середньої загальноосвітньої школи. Рідна мова 5-11 кл. –К.: Перун, 1998. – 78 с.
13. Пентилюк, М. І. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / М. І. Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2009. – 400 с.
14. Пульпер, С. О. Методика викладання української літератури в школі / С. О. Пульпер. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2011. – 141 с.

15. Рідна мова: Підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М. І. Пентилюк, І. В. Гайдаєнко, А. І. Ляшкевич, С. А. Омельчук. За редаг. М. І. Пентилюк.– К.: Освіта, 2006.– 272 с.
16. Ситченко А. Л. Методика навчання української літератури в загальноосвітніх закладах / А. Л. Ситченко. – К. : Ленвіт, 2011. – 291 с.
17. Сучасна українська літературна мова / за ред. М. Я. Плющ. – К. : Вища школа, 2009. – 429 с.
18. Тихоша В. І., Плющ Я. М., Караман С. О. Рідна мова : Підруч. для 10 кл. гімназій, ліцеїв та шк.. з поглиб. вивч. укр.. мови. – 2-ге вид. – К.: Освіта, 2006. – 352 с.
19. Українська література XI – XVIII століття : хрестоматія / за ред. П. В. Білоуса. – К. : Академія, 2011. – 682 с.
20. Український орфографічний словник : близько 172000 слів / уклали: В. В. Чумак, І. В. Шевченко, Л. Л. Шевченко, Г. М. Ярун ; за ред. В. Г. Скляренка. – Вид. 7-е, переробл. і допов. – К. : Довіра, 2008.– 983 с. – (Словники України).
21. Український правопис. – К.: Наук. думка, 2003. – 236 с.
22. Абрамович А.В., Лазаревич Э.А. Практикум по литературному редактированию. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1974.
23. Алексеева М.И., Гаранина И.С., Накорякова К.М. Методика редактирования. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1975, 1976. – Вып. 1, 2.
24. Баренбаум И. История книги. – М.: Книга, 1984. – 246 с. (1)
25. Биковський Л. У службі українській книжці / Упорядники Л. Винар, Я. Ісаєвич. – Львів-Нью-Йорк, 1997. – 326 с.
26. Владимиров В. Всеобщая история книги. – М.: Книга, 1988. – 388 с.
27. Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.36-42.
28. Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.36-42.
29. Животко А. Історія української преси / Упорядк., передм. і примітки М. Тимошика. – К.: Наша культура і наука. 2000. - 368 с.
30. Западов А. От рукописи к печатной странице: о мастерстве редактора. – М.: Сов. писатель, 1982.
31. Запаско Я. Пам’ятки книжкового мистецтва: Українська рукописна книга. - Львів.: Світ, 1995. - 490 с.
32. Запаско Я. Ошатність української рукописної книги. - Львів: Фенікс, 1998. - 136 с.
33. Запаско Я., Мацюк О., Стасенко В. Початки українського друкарства. - Львів: Центр Європи, 2000. - 222 с.
34. Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989.
35. Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989.
36. История книги / Под ред. А. А. Говорова и Т. Г. Куприяновой. – М.: Светотон, 2001. – С. 5-36. (Гл. 1. «Книга как предмет исторического изучения»; гл. 2 «Методы изучения истории книги»; гл. 3. «Источниковедение истории

книги»; гл. 4 «Историография истории книги»).
37. Іванченко Р.Г. Літературне редагування. – К.: Вища шк., 1983.
38. Іванченко Р.Г. Літературне редагування. – К.: Вища шк., 1983.
39. Ісаєвич Я. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. – Львів: І-т українознавства, 2002. – 520 с.
40. Капелюшний А.О. Редагування в засобах масової інформації: Навчальний посібник. – Львів: ПАІС, 2005. – 304 с.
41. Капелюшний А.О. Редагування в засобах масової інформації: Навчальний посібник. – Львів: ПАІС, 2005. – 304 с.
42. Капелюшний А.О. Стилістика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002.
43. Капелюшний А.О. Стилістика. Редагування журналістських тектсів: Навчальний посібник. – Львів: ПАІС, 2003. – 544 с.
44. Качкан В.А., Лизанчук В.В. Особливості підготовки матеріалів для радіо і телебачення. – Львів: ЛДУ, 1987.
45. Книга і друкарство на Україні / За ред. П. Попова. - К.: Наукова думка, 1964. - 314 с.
46. Книга. Энциклопедия. – М.: БРЭ, 1999. - 800 с.
47. Книжные сокровища мира / Сост. Леви Е. – М.: Книжная палата, 1989. - Вып. 1. – 224 с.
48. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу. – К.: Вища шк., 1982.
49. Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулювання моральних порушень. – Львів: Світ, 1998.
50. Лихтенштейн Е.С., Михайлов А.И. Редактирование научной, техниченкой литературы и информации. – М.: Высшая школа, 1974. – 312 с.
51. Льюис Б. Диктор телевидения: Пер. с англ. – М.: Искусство, 1973.
52. Мигонь К. Наука о книге: очерк проблематики / Пер. с польського О. Медведевой, В. Мочаловой, Р. Смирновой. – М.: Книга, 1991. – 320 с.
53. Мильчин А.Э. Издательский словарь-справочник. – М.: Юристъ, 1998. – 472 с.
54. Мильчин А.Э. Культура издания, или Как не надо и как надо делать книги: Практическое руководство. – М.: Логос, 2002. – 224 с.
55. Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972.
56. Мильчин А.Э. Методика редактирования текста. – М.: Книга, 1980.
57. Мильчин А.Э. Методика редактирования текста. – М.: Книга, 1980.
58. Мильчин А.Э., Чельцова Л.К. Справочник издателя и автора: Редакционно-издательское оформление книги. – М.: ОЛМА-Пресс, 2003. – 800 с.
59. Митрополит Іларіон. Неоціненні знахідки в Палестині // Віра й культура (Вінніпег) – 1957. - №3, 4.
60. Михайлин І.Л. Основи журналістики: Підручник. – К.: ЦУЛ, 2002.
61. Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982.
62. Настольная книга издателя / Е.В. Малышкин, А.Э. Мильчин, А.А. Павлов, А.Е. Шадрин. – М.: Аст; Олімп, 2004. – 811 с.

63. Немировский Е. Изобретение Иоганна Гутенберга. Из истории книгопечатания. Технические аспекты. – М.: Наука, 2000. – 659 с.
64. Низовий Микола, Тимошик Микола. Українське друкарство і видавнича справа на сторінках російської енциклопедії “Книга” // Друкарство. 2000. № 6. С. 90-93.
65. Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Історія українського друкарства / Упорядк., передмова і примітки М. Тимошика. - К.: Наша культура і наука, 2007. - 536 с.
66. Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Свята Почаївська лавра / Упорядк, передмова і примітки М. Тимошика. – К.: Наша культура і наука, 2008. – С. 344-378. (Розд. «Почаївська друкарня»).
67. Орос О. Грушівський монастир і початки кириличного слов’янського книгодрукування. - Ужгород, 2001. - 272 с.
68. Очерки по истории книгоиздательского дела в СССР. – М.: Книга, 1965. – 448 с.
69. Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001.
70. Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001.
71. Патерик Києво-Печерський / Упорядкування, адаптація українською мовою І. Жиленко. – К.: КМ Академія, 1998. – 346 с.
72. Перлова Е. Бумага для фараона // Мир бумаги. – 2000. - №7-8. – С. 50-51.
73. Почепцов Г.Г. Профессия: имиджмейкер. – К.: ИМСО МО Украины, НВФ "Студцентр", 1999.
74. Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – 128 с.
75. Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – 128 с.
76. Різун В.В., Мамалига А.І., Феллер М.Д. Нариси про текст: Теоретичні питання комунікації і тексту. – К.: Київ. ун-т, 1998.
77. Рукописна україніка: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 20-21 вересня 1996 року. – Львів, 1999. – 652 с.
78. Сава В.І. Основи техніки творення книги: Навчальний посібник. – Львів: Каменяр, 2000. – 136 с.
79. Свинцов В.И. Логические основы редактирования текста. – М.: Книга, 1972.
80. Свинцов В.И. Смысловой анализ и обработка текста. – М.: Книга, 1979.
81. Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980.
82. Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980.
83. Сірополко С. Швайпольт Фіоль – перший друкар слов’янських крилилівських книг. Краків-Львів, 1943. 28 с.
84. Степовик Д. Історія Києво-Печерської лаври. –К.: Видавн. відділ УПЦ КП, 2001. – С. 15- 136. (Розділ 1,2).
85. Стилистика и литературное редактирование / Под ред. проф. В.И. Максимова. – М.: Гардарики, 2004. – 651 с.

86. Терехова В.С. Литературное редактирование: Учебное пособие. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1975. – 96 с.
87. Тимошик М. Її величність – книга / Передмова В. Скопенка. – К.: Наша культура і наука, 1999. - 308 с.
88. Тимошик М. Історія видавничої справи: Підручник. – К.: Наша культура і наука, 2003. – 496 с. (2-ге вид. – 2007).
89. Тимошик М. Книга для автора, редактора, видавця: Практичний посібник. – К.: Наша культура і наука, 2006. – 560 с.
90. Тимошик М. Книга для автора, редактора, видавця: Практичний посібник. – К.: Наша культура і наука, 2006. – 560 с.
91. Тимошик М. Першодруки (інкунабули) // Українська мова. Енциклопедія. - Вид. 2-ге. – К.: УРЕ, 2004. – С. 473. (1)
92. Тимошик М. Стародавня рукописна книга в світі: попередники, ранні осередки, роль у суспільному поступі // Вісник Книжкової палати. – 2002. – №4. - С. 22-27.
93. Тимошик М. Сходження до книжкового Святилища: до тисячоліття української книги // Друкарство. - 1999. - № 3. - С. 8-10.
94. Тимошик М. Українська книжка к обєкт фальсифікацій, або Що стоїть за так званою полемікою новітніх опонентів українського відродження в гуманітарних дослідженнях // Дзеркало тижня. - - 2007. – Ч. 40. – 27 жовтня.
95. Тимошик М., Дацюк Г., Таран К. Історія одного жуналістского курсу. – К.: Наша культура і наука, 20008. – 494 с.
96. Тимошик М.С. Видавнича справа та редагування: Навчальний посібник. – К.: Наша культура і наука, 2004. – 224 с.
97. Тимошик Микола. До питання про концепцію виникнення і розвитку українського друкованого слова в контексті поширення друкарства у слов'янських народів // 11 Jornadas Andaluzas de Eslavistica. Resumenes de ponencias y communicaciones. - Baeza (Espana), 1966. - P. 101-102.
98. Тимошик Микола. Історія українського друкованого слова потребує переосмислення // Літературна Україна. - 2002. - 21 березня.
99. Тимошик Микола. Концепція виникнення і розвитку українського друкованого слова // Друкарство. - 1994. - №1. - С. 6-7.
100. Титов Ф. Типография Киево-Печерской лавры: Исторический очерк. - Т. 1. - К., 1916. - 506 с.
101. Український Інститут книгознавства // Українська енциклопедія. – У 10 т. - Т.9. – С. 3433.
102. Феллер М.Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978.
103. Функе Ф. Книговедение: исторический обзор книжного дела / Пер. с нем Б. Боссарта. Под ред, со вступ статьей Е. Немировского. – М.: Высшая школа, 1982. - 294 с.
104. Черниш Н. Бібліографічна комісія НТШ як центр дослідження української книги: Навч. посібник. – К.: Наша культура і наука, 2003. – 188 с.
105. Шаповал Ю.Г. Телевізійна публіцистика: методологія, методи, майстерність. – Львів: Видавн.центр ЛНУ імені Івана Франка 2002.

106. Шевченко В.Е. Художньо-технічне редагування: тексти лекцій. – К.: ВПЦ Київський ун-т, 2005. – 254 с.
107. Якимович Б. Іван Франко – видавець: книгознавчі та джерелознавчі аспекти. – Львів, 2006. - 692 с.
108. Якимович Б. Книга, просвіта, нація. – Львів, 1996. – 306 с.
109. Яцимірська М.Г. Мислення – мова – мовлення: когнітивні та психолінгвістичні аспекти // Проблеми української термінології. Вісник Нац. ун-ту "Львівська політехніка". – №453. – Львів: НУ "Львівська політехніка", 2002.

Програму розглянуто затверджено на засіданні кафедри української мови та методики її навчання (протокол № 9 від 27 лютого 2020 року), кафедри практичного мовознавства (протокол № 7 27 лютого 2020 року).

Голова фахової атестаційної комісії В. В. Розгон